

ABAÚJ-TORNAI PORTRÉK

Dr. Nagy László

Az Abaúji Honismereti és Helytörténeti Egyesület elnöke, az Abaúj-Tornai Krónika főszerkesztője.

1971-ben született Szikszón, iskoláit Ináncon és Encsen (Váci Mihály Gimnázium) végezte, pedagógiai tanulmányokat Sárospatakon és Nyíregyházán folytatott. Gyermekkorától sokat olvasott, különösen a történelmi témájú írásokat kedvelte.

Első munkahelye az Ináncsi Arany János Általános Iskola volt, ahol történelmet, földrajzot és honismeretet tanított. Iskolai munkája mellett levelező tagozaton elvégezte a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának jogász szakát, majd kulturális menedzser képesítést szerzett, amit az Ináncon 2004-ben létrejött Közművelődési Központ és Könyvtár vezetőjeként hasznosított. Vezetése alatt a Közművelődési Központ és Könyvtár a település közösségi életének központja lett. Ő volt az első főszerkesztője az *Ináncsi Hírnök* című helyi újságnak, valamint az ináncsi székhelyű Hernád Televízióknak.

2010-től jogi szakreferensként a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztályán dolgozik. Bár munkahelye a megyeszékhelyhez köti, sohasem szakadt el szülőfalujától. Amikor csak teheti – leginkább vasárnaponként a szentmisére – hazalátogat Inánusra. Igyekszik most is szolgálni települését, civilként, fizetség nélkül.

Tanárként törekedett a szülőföld természeti és kulturális értékeinek a megszerettetésére, s kötelességének érezte a tehetséges tanulók kiművelését. Tanítványai sikeresen szerepeltek a megyei és országos történelem- és földrajzversenyeken. Saját maga is szívesen szervezett térségi történelmi vetélkedőket a környék tanulói számára az 1848-as forradalom, az államalapítás, az Európai Unióhoz való csatlakozás, az 1956-os forradalom témakörében. Éveken keresztül vitte a tanulókat a polgárvédelmi és tűzoltó versenyekre.

Számos civil szervezetben tevékenykedik. Elnöke az Evva Margit által létrehozott, majd Abaúji Honismereti és Helytörténeti Egyesület néven újjászerveződött egyesületnek, szerkeszti az *Abaúji Hírharang* című egyesületi kiadványt. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Egyesület elnökségében Abaújt képviseli. Tagja az ináncsi római katolikus egyháztanácsnak, továbbá a Pro Ecclesia Et Populo Alapítvány kuratóriumának.

Szívesen kutatja Ináncs és környéke múltját. 1999-ben felkérték a község történetének megírására, ami az államalapítás 1000. évfordulóján, 2000-ben jelent meg *Ináncs község krónikája* címen. A kiadvány keresett olvasnivaló lett az ináncsiak és a településről elszármazottak körében.

Második helytörténeti kiadványa 2003-ban jelent meg, amelyben szülőfaluja egyetlen műemlékének, a római katolikus templomnak a történetét tárja az olvasó elé.

2009-ben megjelent a *Volt egyszer egy falu...* című kiadványa, amely képekben mutatja be Ináncs 20. századi történelmét. Mint mondja, a kiadvány egy képes album, ám nem egy család albuma, hanem egy nagy családé: Ináncsé.

2021 karácsonyán indult útjára főszerkesztésében az *Abaúj-Tornai Krónika* című helytörténeti magazin, melynek további számai – elképzelése szerint – félévente látnak majd napvilágot. A magazinnak nemcsak főszerkesztője, de szerzője is, írásai is olvashatók a lapban.

Idős ináncsi emberekkel készített interjúiból egy 5 részes dokumentumfilm készült, a bemutatóra idén ősszel kerül sor. Számos érdekesség van Ináncs történelmében, melyeket eddig nem tárt az érdeklődők elé, reményei szerint még sok cikket és könyvet jelentet meg szülőfalujáról.

2017-ben megkapta a Honismereti Szövetség dicséret oklevelét. 2021-ben Ináncs község önkormányzata díszpolgári címet adományozott neki a községért végzett munkája elismeréseként.

Dr. Szalipszki Péter

Abaúj, ezen belül is elsősorban Fancsal elkötelezett kutatója.

1958-ban született Szikszón. Szülőfaluja Fancsal, itt szocializálódott az akkor még létező faluközösségben, s ez alapvetően meghatározta későbbi pályáját.

Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában és Encsen végezte, majd 1976-ban Sárospatakon, az akkor még állami II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban érettségizett. Itt aktívan bekapcsolódott a Petercsák Tivadar vezette néprajzi szakcsoport munkájába, így került kapcsolatba először a honismerettel. Az akkor még a pataki vármúzeumban tevékenykedő szakkör vezető ébresztette rá és tudatosította benne, hogy az a Fancsalból magával hozott kultúra nem szégyellni való, hanem

érték! Az ő iránymutatásával végezte a hazautazások és iskolai szünetek alkalmával a néprajzi gyűjtéseket, és írta a Herman Ottó Múzeum Istvánffy Gyula honismereti és néprajzi pályázatára pályamunkáit (*Népi embergyógyítás Fancsalon; Hagymányos paraszti gazdálkodás Fancsalon, A paraszti gazdálkodás ismeretanyaga és szókincse Fancsalon, Egy törzsökös parasztcsalád története*). Az itt és a Néprajzi Múzeum országos pályázatán elért sikerek, valamint a Dombóváron, a IX. Országos Honismereti és Néprajzi Gyűjtőtáborban szerzett élmények indították el a muzeológia felé.

Érettségi után a Herman Ottó Múzeumban nyert alkalmazást, ezt követően képesítés nélküli pedagógusként az aszalói Kecskés Tamás Általános Iskolában tanított. 1978–1979 között sorkatonai szolgálatot teljesített Kiskörösön, leszerelése után megkezdte felsőfokú tanulmányait a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán, ahol 1983-ban magyar nyelv és irodalom – történelem szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett. 1983–1984 között az abaújszántói Gyárfás József Mezőgazdasági Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézetben folytatott pedagógiai gyakorlat után újra a Magyar Néphadsereg állományába került, a kötelező katonai szolgálat letöltése után tartalékos honvédként szerelt le 1985-ben.

1985. március 1-től folyamatosan múzeumi alkalmazásban áll. Időközben történész diplomát (1987), majd egyetemi doktori fokozatot (1997) szerzett az ELTE BTK-n. Muzeológusi munkakörével összefüggő szakmai tevékenységeit jelenleg mellőzve, csupán a honismerettel összefüggő munkásságára kitérve az alábbiak érdemének leginkább figyelmet:

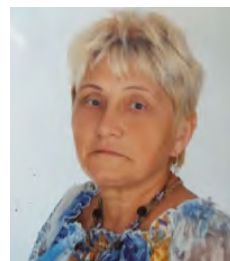
Az 1990-es évek elején megyebéli kollégáival közösen szervezte és vezette a nyári ifjúsági néprajzi táborokat Krasznokvajdán, Hidvégárdóban, Tornaszentandráson, Edelényben és Csincsen.

Tevékenyen részt vett az Abaúji Múzeum Baráti Köre nevű egyesület 1986-os megalapításában és sok éven át működtetésében. Az egyesület titkáráként neves előadók meghívásával ismeretterjesztő előadásokat szervezett, ahol az előadók az abaúji térség történetét, néprajzát, tradícióit tárták fel a tagok számára. Az egyesület és az Abaúji Múzeum 8 alkalommal hirdette meg a Bencédi Székely Istvánról elnevezett honismereti és néprajzi pályázatot, amely fórumot jelentett a felnőtt és ifjúsági pályázók számára. A pályázatra beérkezett valamennyi pályamunkát ő lektorálta, és tett javaslatot a megyei Istvánffy Gyula pályázaton történő jutalmazásukra is. Az egyesület legmaradandóbb hagyatéka a *Történelmi Közlemények Abaúj-Torna Vármegye és Kassa Múltjából* című magyar–szlovák nyelvű folyóirat két számának kiadása.

A múzeumbaráti kör részben a bázisintézményként szolgáló Abaúji Múzeum sorsának bizonytalansága miatt lassan elsorvadt, majd 2009-ben hivatalosan is megszűnt. A honismereti mozgalomhoz kötődő tevékenységének újabb tere

az encsi székhelyű Abaúji Honismereti és Helytörténeti Egyesület lett, melynek megalakulásától, 2007-től jelenleg is vezetőségi tagja. Az egyesület által szervezett konferenciákon és összejöveteleken előadásokat tart (pl. Bél Mátyásról, Encs helytörténetéről, Domján Elekről), továbbá rendszeresen publikál az egyesület kiadványában, az *Abaúji Hírharangban*, újabban pedig a szintén az egyesület által megjelentetett *Abaúji Krónika* első számában közölt tanulmányt *Fancsal – Három falu egy néven* címmel.

2020-ban a Honismereti Szövetség dicséret oklevéllel jutalmazta több évtizedes honismereti munkáját.

Molnárné Juhász Éva

Az abaújdevecseri emlékek ápolója.

1955-ben született Abaújdevecserben, azóta is ott él és munkálkodik. Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában és Encsen végezte, 1974-ben az encsi Váci Mihály Gimnáziumban érettségizett. A középiskola elvégzése után, 1975–84 között helyben, a SPOLO labdavarró üzemében dolgozott adminisztratív munkakörben. 1985-ben tanácsstagnak választották, ekkor kezdett közösségi munkát végezni; előbb ifjúsági, majd nyugdíjasklubot szervezett. 1990-ig tanácsstagként, 1990–2019 között önkormányzati képviselőként tevékenykedett, így lehetősége nyílt számtalan ötletének megvalósítására.

A Nyulászi major egykori épületében megüresedett önkormányzati lakásban létrehozták az emlékházat, ahol a látogatók megismerhetik a falun élő emberek mindennapjait, bútorait, szötteseit, használati tárgyait.

Az 1960-ban épült református iskola bútortárból (iskolapadjaiból, tábláiból, képeiből) iskola-történeti gyűjteményt alakítottak ki a Felső-Csomakastélyban.

Összegyűjtötte a devecseri szötteket és keresztiszemes hímzések textíliát, s ezekből állandó kiállítást rendezett.

A lakosság könyvadományából több mint 5000 darabos könyvtárat hozott létre, ez is a Felső-Csomakastélyban kapott helyet.

2013-ban – a település fennállásának 740. évfordulójára – önkormányzati pályázat segítségével emlékoszlopot állítottak, a közelében pedig kialakították a kéktúra-pihenőparkot.

Újra felállították a helyi neves családok (Csoma, Fáy, Putnoki, Sárközi, Matusz, Nyulászi) sírköveit, és folyamatosan gondozzák, ápolják azokat.

A gyűjtéseknek, felajánlásoknak köszönhetően elkészült a Csoma-emlékszoba, és folyamatban van a Fáy-emlékszoba létrehozása is.

Pályázati támogatással sikerült felújítani az egykori Fáy-kúriát, melyben a hagyományos falusi életet bemutató kiállítás látható.

Gyűjti a régi katonaképeket, valamint a veseletek bemutatására alkalmas menyasszonyi- és gyermekfotókat, ezek a Fáy-kúriában kaptak helyet.

2023-ban ünnepli majd a település első írásos említésének 750. évfordulóját, erre az alkalomra kiadványt szeretne szerkeszteni, melyben a helyi értékeket kívánja bemutatni.

2020-ban a Honismereti Szövetség dicséző oklevéllel jutalmazta áldozatos honismereti munkáját.

Koleszár Krisztián

Bódvaszilas és Torna vármegye elkötelezett kutatója.

1976-ban született Miskolcon, iskoláit Bódvaszilason és Edelényben (Izsó Miklós Gimnázium) végezte. 1999-ben

(Fotó: Jozef Peniaško) a Miskolci Egyetem Bányamérnöki Karán általános környezetmérnöki, majd 2003-ban a Debreceni Egyetemen környezetvédelmi ökológus képesítést szerzett. Jelenleg történelem szakot hallgat a Miskolci Egyetemen.

Edelényben könyvtárosként, Hidvégárdóban önkormányzati munkakörben dolgozott, 2002-től a miskolci Észak-magyarországi Környezetvédelmi Felügyelőségen, illetve jogutódjainál (ma a megyei kormányhivatal főosztályán) dolgozik hulladékgazdálkodás, illetve természetvédelem szakterületeken.

1993-ban, gimnáziumi diákként jelent meg először nyomtatásban írása, azóta is folyamatosan publikál. Kutatási témája általában a Bódva-völgy, ezen belül is főleg a régi Torna megye települései. Első önálló kötete 1999-ben született: ez egy helytörténeti olvasókönyv volt a bódvaszilasi általános iskola diákjainak.

A kiadványszerkesztést is gyakorolja, az évek óta reménytelenül kéziratban fekvő kéziratok kötetként való megjelentetésében segédkezik. (Ilyenek, a teljesség igénye nélkül: Rémiás Tibor: *Torna vármegye és társadalma 18–19. századi források tükrében*, 2002; Détsy Mihály: *Szadvár*, 2004; Magyar Zoltán: *Ésik István meséi. Mesék, mondák és tréfas elbeszélések Martonyiból*, 2005; Béres Gábor – Kalász Elek: *Hajdanvolt Tornaszentandrás*, 2005; Sárközy Sebestyén: *A történeti Torna megye településtopográfiája a kezdetektől a 18. század elejéig*, 2006; Magyar Zoltán: *Két tornai népi énekes. Tornagörgői és lucskai népdalok, népballadák*, 2009; Balázs Bálint: *Visszafele nem muzsikálnak*, 2014.)

2002-től egyre többet foglalkozik a Bódva-völgy népi építészetével, a népi porták épületeinek dokumentálásával, a meglévő felmérések, archív ábrázolások összegyűjtésével (Gömör–Tornai

Népi Építészeti Archívum). Erre vonatkozóan rajzgyűjteményt tartalmazó és építészeti ajánlásokat megfogalmazó, többszerzős munkái is megjelentek (É. Kovács Judit és Laki-Lukács László társszerzőkkel: *Népi díszítőművészet Dél-Gömörben és Dél-Tornában. Mintagyűjtemény*. Gömör–Szőlős–Perkupa–Hidvégárdó, 2004; Nagy Dezső társszerzővel: *Tanácsok hagyományos porták értékörző megújításához Gömör és Torna vidékén*, 2007). A pusztuló sírjelekkel rendelkező református tornai fejfás temetők felmérésén is évek óta dolgozik (Szőlősárdó, Teresztenye, Tornakápolna, Borzova, Szádelő). Szőlősárdó fejfás temetőjének rendezésében, a fejfák helyreállításában felmérő rajzolóként, tervezőként vett részt (2008–2010). Eddig három népi (mű)emlék lakóház és a hozzá tartozó teljes porta helyreállítását és kiállításának rendezését végezte, ezek: Perkupai Tájház (2002–2013); Szilasi Tájház (2006–2010); Bódva-völgyi Gyümölcsészeti Hagyományok Háza (2013–2014). 2014-től hosszabb-rövidebb megszakításokkal Bódvaszilas régi településrészén dolgozik együtt nyaranta építész-hallgatókkal homlokzatrekonstrukciókon (Szilasi UtcaMűHely).

2009 körül kezdte meg az 1945 előtt Bódvaszilason elterjedt régi gyümölcsfajták gyűjtését, az ebből kialakított és még mindig gyarapodó génbankgyűjtemény a Szilasi Tájház közel félhektáros kertjében található. Népi gasztronómiai gyűjtései összefoglalásaként 2013 karácsonyára jelent meg a *Nagyanyánk szakácskönyve* c. kötet, mely a Bódva-völgy (Bódvaszilas) régi receptjeiből válogat.

Mentorának első publikációitól kezdve Laki-Lukács László edelényi könyvtáros-helytörténészt tekinti. A nyelvi igényességre való törekvést, a kiadványkészítés korrektori munkájának elsajátítását pedig M. Takács Lajos szlavista filológussal végzett közös munkákra vezeti vissza.

2021-ben a Honismereti Szövetség dicséző oklevélben részesítette, amit 2022 márciusában, megyei honismereti egyesületünk közgyűlésén vett át.

Panyuscsik Jánosné Z. Kovács Mária

A néptanítók nyomdokában járó nyugdíjas pedagógus.

Festői környezetben, a Hernád folyó bal partján, a ma már parányi, de egykoron gazdag történelmi gyökerekkel rendelkező Zsujta közepén, az iskola és templom szomszédságában, zsúpfedeles, szabadkéményes, háromosztatú parasztházban, szalmazsákon láttam meg a napvilágot 1946. április 16-án, Kovács János és Varga Mária harmadik gyermekeként – vallja magáról lírai hangvételű önéletrajzában. Középiskolai tanulmá-

nyait a miskolci Kossuth Leánygimnáziumban végezte, majd az Egri Tanárképző Főiskolán szerzett matematika–fizika szakos tanári oklevelet. Tanított Zsujtán, Abaújváron, Tornyosnémetiben és Hidasnémetiben. Ez utóbbi helyen 18 évig igazgatóhelyettes, az utolsó 7 évben igazgató volt. Agronómus férjével 1967-ben Hernádszurdokra kerülve a település kultúrházának is igazgatója lett. Az itt kifejtett szerteágazó közművelődési tevékenysége, pedagógus hivatása iránti elkötelezettsége és a szülőfalujából hozott kulturális szellemiség erősítették a honismereti munka iránti elköteleződését.

Honismereti munkájának egyik fontos bázisa az iskola, legfőbb támogatói a lelkes pedagógus kollégák voltak. Hiszen tanári munkája mellett a tanítványok körében, majd kilépve az iskola falai közül szélesebb körben is végezte ezt a fajta tevékenységet. Nem érezte tehernek soha, sem akkor, amikor önként vállalta, sem akkor, amikor kötelezően elrendelt feladat volt. Erre ideje is adódott, mivel a gyermeknevelés örömeitől és fáradalmaitól sajnos megfosztotta őt a sors, és férjétől is korán búcsút kellett vennie.

Boldogan tekint vissza 1985-re, amikor a sátoraljaújhelyi levéltárban tízen megalakították a Kazinczy Ferenc Társaságot. Célként az anyanyelv-ápolást, a helyi hagyományok őrzését, a könyvkiadást, a Kazinczy-kultusz ápolását tűzték ki.

Az Abaúji Szabadegyetem keretén belül emlékeztek meg zsujtai Zsujtai András református prédikátor munkásságáról. A zsujtai templom kertjében emlékoszlopot állítottak tiszteletére. Ugyancsak koszorúzással emlékeztek meg ifj. Görgey János tartalékos honvédtiszttről, aki hősi halált halt 1938-ban, a felvidéki harcok során Nagyszalánznál. Megemlékeztek Krózsér Józsefről és Krizsán Károlyról is, akik szintén életüket áldozták a hazáért.

Hernádszurdokon emléktábla állításával emlékeztek meg Mihalik Józsefről, aki Kassán, majd Budapesten volt múzeumigazgató. Tornyosnémetiben a református templom építésének körülményeiről tartottak megemlékezést, mivel a templom többször is „hirtelenül támadt tűzvész” áldozata lett.

Hidasnémetiben rendszeresen szervezett író-olvasó találkozókat a nevelőtestület segítségével. Igazgatói működése alatt vette fel az iskola II. Rákóczi Ferenc nevét. Minden évben kiállítással és konferenciával emlékeztek a nagyságos fejedelemre. Mielőtt a község önkormányzata 2012. szeptember 15-én átadta volna a Pesti út 29. számú épületben kialakított helytörténeti gyűjteményt, az iskola adott helyet a gyerekek és pedagógusok által a régmúltból megmentett tárgyakkal.

Zsujtáról indult, s oda tér vissza nap mint nap. Ha nem a családi birtok gondozása, akkor a helytörténeti munka miatt napjainkban, 76 évesen is van még ott feladata. Segít Kiss Tibornak, hogy kiállítóhelyet találjon a régmúltat idéző tárgyakkal. Mivel a Karsa-ház lebontásra került, ő őrzi többek között Karsa Ferencnek, az 1848–49-es szabadságharc résztvevőjének, Zsujta szülöttének is emléktábláját.

Viszem tovább az egykori néptanítók (Szabó Sándor, Benke Etelka, Bakos Erzsébet/Kovács Gézáné) példáját, mentem a még menthető. Kutatom a szeretett falumhoz kötődő embereket és munkásságukat, s minden örömmel azon fáradozom, hogy ne kerüljön a nevük a feledés homályába – vallja magáról.

2000-ben a Kazinczy Ferenc Társaság Kazinczy-emlékplakettel, nyugdíjba vonulása alkalmából Eötvös József arany emlékéremmel jutalmazták. 2021-ben a Honismereti Szövetség dicséret oklevéllel ismerte el munkásságát.

Nagy Bálintné Jolika

Az encsi honismerők segítője és szürke eminense.

1954-ben született Bodroghalmon. 1969-ben kezdett el dolgozni a sátoraljaújhelyi dohánygyárban. 1978-tól Encs városában lakik, és ott is dolgozott közel 45 éves munkaviszony utáni nyugdíjazásáig.

Részt vett és vesz minden helyi közéleti tevékenységben és önkéntes munkában. Oszlopos tagja az Abaúji Honismereti és Helytörténeti Egyesületnek, valamint a Rákellenes Ligának. Korábban éveken keresztül vezetőségi tagja volt az Encsi Polgárőr Egyesületnek és dolgozott a szavazatszámoló bizottságban.

Szabadidejében verseket ír, ez a tevékenység és az így születő alkotások nagy örömmel töltik el. Olykor helyi rendezvényeken fel is olvassa ezeket. Mindig szívesen segít a közéletben, mindenkinek van egy-egy jó szava. Mottója: *Hiszek az emberi jószágban, bízom a jó Istenben.*

Igyekszik mindig a közösségért és embertársaiért tenni. Az évek során szám szerint huszonegy elismerésben részesült, ezek közül néhány: Polgárőr elismerés (2003), Abaúji Honismereti és Helytörténeti Egyesület elismerése (2013), Oklevél közönségi munkáért a magyar kultúra napja alkalmából (2016), Encs Város Rákellenes Liga elismerésre (2019). 2021-ben a Honismereti Szövetség dicséret oklevélben részesítette, amit 2022 márciusában, megyei honismereti egyesületünk közgyűlésén vett át.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei
HONISMERETI EGYESÜLET